

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף פג

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנה - כהן ששימש בטומאה: פרחי הכהונה היו פוצעים את מוחו.

בעא מיניה רב אחא בר אחא מרב ששת - כהן ששימש בטומאה חייב מיתה בידי שמים או אין חייב מיתה בידי שמים?

אמר ליה תניתוה וכו': למדנו במשנתנו כהן ששימש בטומאה היו פרחי כהונה פוצעים את מוחו בגזרין. מוכח שהוא פטור ממיתה בידי שמים, כי אם תעלה על דעתך שהוא חייב מיתה בידי שמים מדוע על הכהנים להרוג אותו? עליהם לעזוב אותו שימות מהשמים!

קושיא: אלא מאי אינו חייב, מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואנן ניקום וניקטול ליה? אלא מה נאמר שהוא לא חייב מיתה בידי שמים? אך וכי האם מצאנו דבר כזה שהקב"ה פוטר את האדם ממיתה ואנחנו נקום ונהרוג אותו?

קושיא: ולא? והתנן מי שלקה ושנה וכו': מי שעבר עבירה שחייב עליה מלקות והלקו אותו, וחזר ועבר שוב את העבירה הזו והלקו אותו, בפעם השלישית מכניסים אותו למעצר ב'כיפה' וגורמים למותו. והרי הקב"ה פטר אותו מעונש ואנחנו הורגים אותו!

דחיי: האמר ר' ירמיה אמר ר"ל במלקות של כריתות עסקינן דגברא בר קטלא הוא: מדובר שהוא עבר על לאו שיש עליו עונש כרת. ולכן הוא באמת חייב מיתה מהשמים. אך אין ראייה למקרה שהוא פטור ממיתה מהשמים.

הוא גונב הקסוה: הגונב את 'הקסוה' קנאים פוגעים בו והורגים אותו, למרות שהוא לכאורה פטור ממיתה בידי שמים. **דחיי:** האמר רב יהודה בכלי שרת עסקינן ורמיזא "לא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו": 'הקסוה' זה כלי שרת. ויש רמז מהפסוק שהגונב אותם חייב מיתה.

והא המקלל בקוסם: המקלל את ה' בכוחו של הקוסם קנאים פוגעים בו והורגים אותו. דח"יה: **הא תני רב יוסף יכה קוסם את קוסמו דמיחזי כמברך את השם:** מדובר שהוא מקלל בסגנון כזה "יכה הקוסם את קוסמו (- את הקב"ה שנתו לו את כח הקוסם)" וזה נראה כמקלל את ה' שחייבים על זה מיתת בית דין.

והא בועל את הכותית: קנאים פוגעים בו. דח"יה: **הא אקריוה לרב כהנא נחלמיה ואזכריה רב לגמריה:** הרי הראו לרב כהנא בחלום את הפסוק "בגדה יהודה וכו' ובעל בת אל נכר", וכשסיפר זאת רב כהנא לרב, נזכר רב שהוא קיבל מרבו שחייבים על כך כרת, וכמו שכתוב בפסוק לאחר מכן "יכרת ה' לאיש אשר יעשנה וכו'".

לסיכום, דעת רב ששת שכהן המשמש בטומאה פטור ממיתה בידי שמיים.

איתיביה היוצק והבולל וכו': העושה אחד מהדברים דלהלן מחוץ לעזרה, פטור מכרת. היוצק שמן על מנחה. הבולל את המנחה בשמן. והפותר את המנחה לפתיתים לאחר אפייתה. המולח את הקרבן. המניף את המנחה. המגיש את המנחה למזבח. והמסדר את השולחן בלחם הפנים. המטיב את הנרות. והקומץ את המנחה. והמקבל דמים במזרק.

ואין חייבין עליהן: ועל העבודות הנ"ל, לא חייבים 'משום זרות' כלומר זר (מי שאינו כהן) שעשה אחת מהן אינו חייב מיתה. וכן לא 'משום טומאה' כלומר כהן טמא שעשה אותם אינו חייב מיתה. וכן ולא 'משום מחוסר בגדים' כלומר כהן שעבד ללא בגדי כהונה. וכן לא 'משום רחוך ידים ורגלים' כהן שעבד ללא רחיצת ידיו ורגליו.

המכנה המשותף של כל העבודות הללו, שהם לא משלימות את סדר ההקרבה, אלא יש אחריהם עבודה נוספת. ולכן זר או טמא או מחוסר בגדים עשה אותם פטור, כי רק על 'עבודה תמה' הוא חייב מיתה.

עד כאן המשנה בזבחים. הגמרא מדייקת -

הא מקטר חייב. מאי לאו מיתה: משמע שהמקטיר את הקומץ של המנחה במזבח בטומאה, חייב מיתה בידי שמיים (כי זו העבודה האחרונה של סדר ההקרבה). קושיא על רב ששת שאמר שהמשמש בטומאה פטור ממיתה בידי שמים!

דח"יה: **לא באזהרה:** 'חייב' הכוונה שהוא עובר על לאו של "ולא יחללו".

קושיא: אלא זר נמי לאזהרה? והכתיב "והזר הקרב יומת": הרי דייקנו מהמשנה שהמקטיר את הקומץ חייב. וזה הולך על כל מה שאמרה המשנה קודם לכן. דהיינו על המשמש בטומאה, ועל המשמש זר. ואם נאמר ש'חייב' הכוונה שהוא רק עובר על לאו, אם כן גם זר שהקטיר את המנחה רק עובר על לאו! אך הרי כתוב במפורש בפסוק שהוא חייב מיתה!

תירוץ: הא כדאיתא והא כדאיתא: מה שאמרה המשנה 'חייב' מתפרש על כל דבר כפי עניינו. על המקטיר בטומאה הכוונה שהוא עובר על לאו, ואילו על זר שהקטיר הכוונה שהוא חייב מיתה.

קושיא: מכלל דיוצק וכולל לאו נמי לא? והתניא אזהרה ליוצק וכולל וכו': אם אנו אומרים שהמקטיר בטומאה עובר רק על לאו, אם כן בהכרח שעל הדברים שאמרה המשנה שהוא פטור, כגון היוצק והכולל בטומאה, הכוונה שהוא פטור אפילו מלאו. אך הרי כתוב בכרייתא שהוא כן עובר על לאו!

תירוץ: מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: האיסור של יוצק וכולל בטומאה הוא רק מדרבנן, והפסוק שהביאה הברייתא הוא רק אסמכתא.

מיתבי ואלו הן שבמיתה טמא ששימש: בכרייתא כתוב במפורש שכהן טמא ששימש חייב מיתה (והיינו בעבודה של הקטרת הקומץ). הגמרא נשארת בתיובתא על רב ששת.

*

הגמרא חוזרת לדברי הברייתא הנ"ל.

גופא ואלו שבמיתה וכו': האוכל את ה'טבל' (פירות לא מעושרים). וכהן טמא שאכל תרומה טהורה. וזר שאכל את התרומה. וזר ששימש בבית המקדש. וכהן ששימש כשהוא טמא. וכהן ששימש כשהוא 'טבול יום' (שהוא טבל מטומאתו ועדיין לא הגיע הלילה). וכהן ששימש כשהוא מחוסר בגדים של כהונה. וכהן ששימש כשהוא 'מחוסר כפרה' (שהיה זב או מצורע וכבר נטהר מטומאתו אך עדיין לא הביא את קרבנותיו). וכהן ששימש בלא רחיצת ידים ורגלים. וכהן ששימש כשהוא שתוי יין. וכהן ששימש 'פרועי ראש' (שעבר חודש ולא הסתפר).

אבל כהן ששימש 'ערל' (בלא שעשו לו ברית מילה), או אונן (ביום המיתה שמת לו אחד משבעת הקרובים). או ששימש כשהוא יושב. אינו חייב מיתה אלא הוא עבר

על האזהרה של לאו. וכהן בעל מום ששימש נחלקו בזה רבי וחכמים. וכן העובר במזיד על איסור מעילה בהקדש, נחלקו בזה רבי וחכמים.

עד כאן הברייתא. והגמרא מבארת.

האוכל את הטבל – מנלן?

דאמר שמואל משום ר"א וכו': נאמר "ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה". הפסוק מדבר על פירות שעדיין לא הופרשה מהם התרומה. כי 'ירימו' הוא לשון עתיד. וכתוב שאם יאכלו אותם "יחללו". ולומדים גזירה שווה מ'חילול' שנאמר באוכל תרומה בטומאה "ומתו בו כי יחללוהו", כמו שאוכל תרומה בטומאה חייב מיתה כך אוכל פירות שלא הופרשה תרומה מהם חייב מיתה.

קושיא: ונילוף חילול חילול מנותר, מה להלן בכרת אף כאן בכרת: מדוע לא נלמד את הגזירה שווה של 'חילול' מהנאמר 'חילול' ב'נותר' (= בשר קרבן שעבר זמן אכילתו), "כי את קדש ה' חלל". כמו ששם חייב כרת כך גם האוכל פרות שלא הופרשה תרומתן חייב כרת.

תירוץ: **מסתברא מתרומה וכו':** מסתבר יותר ללמוד מטמא שאכל תרומה, כי הוא דומה לטבל בכמה דברים. א. תרומה – בשניהם תרומה מעורבת (הטמא אוכל תרומה, ואילו האוכל טבל אוכל פירות שמעורב בהם תרומה שלא הפרישו אותה). ב. חוצה לארץ – שניהם לא נוהגים בחו"ל (ואילו נותר היה נוהג כשעם ישראל הלכו במדבר) ג. הותרה ברבים – לשניהם יש היתר לאיסור שלהם. לטבל יש היתר בהפרשת התרומה, ולכהן טמא יש היתר של טבילה במקוה. (ואילו נותר אין אפשרות להתיר את איסורו) ד. פירות – שניהם פירות (ואילו נותר הוא בשר קרבן) ה. פיגול – לא נוהג בשניהם (אלא רק בקרבן) ו. ונותר – גם כן לא נוהג בשניהם כנ"ל.

קושיא: **אדרבה מנותר הוה ליה למילף וכו':** אדברא נלמד מנותר, כי הוא דומה לטבל בדברים הבאים. א. פסול אוכל – טבל ונותר שניהם זהו פסול של המאכל, ואילו טמא שאוכל תרומה הפסול הוא באדם. ב. אין לו היתר במקוה – טבל ונותר אין אפשרות להתיר אותם במקוה, ואילו לטמא שאוכל תרומה יש אפשרות להתיר את איסורו על ידי טבילה.

תירוץ: **הנך נפישן:** יש הרבה יותר דברים הדומים בין טבל לטמא שאוכל תרומה, מאשר לנותר.

תירוץ נוסף: רבינא אמר חילול דרבים מחילול דרבים עדיף: עדיף ללמוד מטמא שאכל תרומה, כי הלשון חילול שנאמר בו הוא בלשון רבים ('חללוהו'), בדומה לנאמר בטבל ('חללו'). ולא ללמוד מנותר שהלשון חילול שנאמר בו הוא בלשון יחיד ('חילל').

*

למדנו בכרייתא לעיל - וכהן טמא שאכל תרומה טהורה (חייב מיתה בידי שמים):

מנלן? דאמר שמואל מניין לכהן טמא וכו': נאמר בכהן טמא שאוכל תרומה "וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא יִשְׂאוּ עָלָיו חֶטְא וּמָתוּ בּוֹ כִּי יַחְלְלוּהוּ".

טהורה אין טמאה לא: מדייקת הגמרא מדברי שמואל הנ"ל, שדוקא אם הכהן הטמא אכל תרומה טהורה הוא חייב מיתה, אבל אם הוא אכל תרומה טמאה הוא פטור ממייתה. הגמרא מכארת את הדבר על פי דברי שמואל במקום אחר. נאמר בפסוק הנ"ל "וּמָתוּ בּוֹ כִּי יַחְלְלוּהוּ" משמע שהם חייבים מיתה רק על אכילה שמחללת את התרומה, אבל על תרומה טמאה שהיא כבר מחוללת הם פטורים.

*

למדנו בכרייתא לעיל - וזר שאכל את התרומה (חייב מיתה בידי שמים):

אמר רב, זר שאכל את התרומה לוקה. אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב, תאמר שהוא חייב מיתה בידי שמים, שנאמר לגבי תרומה "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ" "וקודש" שנאמר שם הכוונה לתרומה, ונאמר שם "וּמָתוּ בּוֹ כִּי יַחְלְלוּהוּ", נמצא שזר שאכל תרומה חייב מיתה ולא מלקות.

ענה להם רב - "אני ה' מקדשם" הפסיק הענין: כלומר בין הפסוקים הנ"ל נאמר "אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם", וכיון שהוא מפסיק ביניהם לכן הפסוק "ומתו בו" לא הולך על זר שאכל תרומה.

קושיא: מיתיבי: והרי למדנו בכרייתא שזר שאכל תרומה חייב מיתה בידי שמים.

תירוץ: מתניתא אדרב קא רמית? רב תנא הוא ופליג! וכי אתה מקשה מכרייתא על רב? רב הוא תנא, ותנא יכול לחלוק על ברייתא.

*

למדנו בברייתא לעיל - וזר ששימש (= שעבד במקדש, חייב מיתה בידי שמים), שנאמר וכו'.

*

למדנו בברייתא לעיל - וטמא ששימש (= שעבד במקדש, חייב מיתה בידי שמים), לומדים זאת מהפסוק "דָּבַר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנָיו וְיִנְזְרוּ מִקֹּדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחַלְלוּ אֶת שֵׁם קֹדְשִׁי", "וינזרו" הכוונה שִׁיבְדְלוּ וְיִמְנְעוּ מִלְעַבֹּד בַּמִּקְדָּשׁ בְּעוֹדֵם טְמֵאִים, ולומדים בגזירה שווה "ולא יחללו" מ"חילול" שנאמר בתרומה (= וּמִתּוֹ בִּזְיָוִן כִּי יַחַלְלוּהוּ), שכשם שטמא שאכל תרומה חייב מיתה כך טמא שעבד במקדש חייב מיתה.

קושיא: ונילף "חילול" "חילול" מנותר, מה להלן כרת אף כאן כרת: למה אנו לומדים גזירה שווה מתרומה, אולי נלמד גזירה שווה מ'נותר' (= האוכל מבשר קדשים שעבר זמן אכילתם חייב כרת), שנאמר שם "וְאֶכְלִיוּ עֹנֹוּ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ יְהוָה חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ", ונלמד בגזירה שווה שכשם שבנותר חייב כרת כך טמא שעבד במקדש חייב כרת.

תירוץ: מסתברא מתרומה הוה ליה למילף, שכן 'גוף', 'טמא', 'מקוה', 'רביים': יותר מסתבר ללמוד גזירה שווה מתרומה לפי שטמא שעבד במקדש דומה לטמא שאכל תרומה בארבעה דברים: 1. טמא שעבד במקדש וטמא שאכל תרומה שניהם הפסול הוא בגופם (= שגופם טמא). 2. שניהם הפסול שלהם הוא משום טומאה. 3. לשניהם יש טהרה במקוה. 4. בשניהם החילול נאמר בלשון רבים, לגבי טמא שעבד במקדש נאמר "ולא יחללו", ולגבי טמא שאכל תרומה נאמר "כי יחללוהו".

קושיא: אדרבה! מנותר ה"ל למילף, שכן 'קדש', 'פנים', 'פיגול', 'ונותר': כלומר עדיף ללמוד בגזירה שווה מנותר ולא מתרומה, כיון שהוא דומה לטמא שעבד במקדש בארבעה דברים: 1. טמא שעבד במקדש ונותר שניהם הם 'קדשים', אבל תרומה אינה קדשים. 2. שניהם הם עבודה שבתוך המקדש. 3-4. יש ללמוד עניני קדשים מעניני קדשים, כי הם שווים לענין 'פיגול' (= שפוסל את הקרבן ע"י שחושב בשעת השחיטה לאוכלו לאחר הזמן המותר) ו'נותר', אבל תרומה אין בה פיגול ונותר.

תירוץ: חילול דרבים מחילול דרבים עדיף: עדיף ללמוד גזירה שווה מתרומה כיון שבשניהם החילול נאמר בלשון רבים.

*

למדנו בברייתא לעיל - טבול יום ששימש (- שעבד במקדש, חייב מיתה בידי שמים):

מנלן וכו': נאמר "קדשים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם", כלומר שאסור לטמא לעבוד במקדש. אבל כיון שכבר למדנו זאת לעיל מהפסוק "וַיִּנְזְרוּ מִקְדְּשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", לכן אנו לומדים מפסוק זה שאסור לטבול יום לעבוד במקדש. ולומדים בגזירה שווה "חילול" מתרומה (- כאן נאמר "ולא יחללו" ובתרומה נאמר "ומתו בו פי יחללו"), שכשם שטמא שאכל תרומה חייב מיתה כך טבול יום שעבד במקדש חייב מיתה.

*

למדנו בברייתא לעיל - ומחוסר בגדים (- שעבד במקדש, חייב מיתה בידי שמים):

מנלן? אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, ומטו בה משמיה (- ויש שהביאו זאת בשמו של) רבי אלעזר בר' שמעון: נאמר "וְחִגְרַתְּ אֹתָם אֲבָנֵט אֲהָרֹן וּבָנָיו וְחִבְשֶׁת לָהֶם מִגְבַּעַת וְהִיְתָה לָהֶם כְּהֹנָה לְחֻקַּת עוֹלָם", משמע שעל ידי הבגדים יש להם כהונה, וכשאין עליהם את הבגדים הם כמו זרים, והדין הוא שזר שעבד במקדש חייב מיתה.

*

למדנו בברייתא לעיל - ומחוסר כפרה (- מצורע או זב שלא הקריב את קרבנותיו ועבד במקדש, חייב מיתה בידי שמים):

מנלן וכו': נאמר לגבי יולדת שהקריבה את קרבנותיה "וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהְרָה", משמע שלפני כן היא טמאה, ומכאן שמחוסר כפרה נקרא טמא, והדין הוא שטמא שעבד במקדש חייב מיתה.

*

למדנו בברייתא לעיל - ופרועי ראש (- כהנים שלא גילחו את ראשם שלוש ימים ועבדו במקדש, חייבים מיתה בידי שמים):

דכתיב: נאמר "וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלַחוּ וּפְרֹעַ לֹא יִשְׁלַחוּ כִּסּוּם יִכְסְמוּ אֶת רֹאשֵׁיהֶם", ונאמר "וַיֵּין לֹא יִשְׁתּוּ כָּל כֹּהֵן בְּבֹאֵם אֶל הַחֹצֵר הַפְּנִימִית", הוקש כהן פרוע ראש לכהן שתוי יין, כשם שכהן שתוי יין שעבד במקדש חייב מיתה כך כהן פרוע ראש שעבד במקדש חייב מיתה.